

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Т.в.о. ректора ДЗВО «Університет
менеджменту освіти»

Наталія МУРАНОВА

2025 р.

ВИСНОВОК

**Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти»
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації Аліни Віталіївни БОГОЛЄПОВОЇ на тему:**

***«Державний організаційно-правовий механізм запобігання корупції в
Україні»***, поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань

28 «Публічне управління та адміністрування»

за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування

Київ 2025

Витяг

з протоколу № 10 засідання кафедри публічного управління і проектного менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології від «19» травня 2025 року

Присутні: Головуючий на засіданні – кандидат наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління і проектного менеджменту ННІМП ДЗВО «УМО» *В. В. Мороз*; кандидат наук з державного управління, доцент, професор кафедри публічного управління і проектного менеджменту *О. А. Ковтун*; кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і проектного менеджменту *Г. В. Бережна*; кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і проектного менеджменту *А. А. Вініченко*, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і проектного менеджменту *В. М. Івкін*; доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління і проектного менеджменту *Н. І. Олійник*; доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління і проектного менеджменту *І. О. Дегтярьова*; доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління і проектного менеджменту *Я. М. Казюк*; кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного управління і проектного менеджменту *І. О. Розум*; кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного управління і проектного менеджменту *Ю. В. Мельник*; кандидат наук з державного управління, старший викладач кафедри публічного управління і проектного менеджменту *А. В. Шмагун*; старший викладач кафедри публічного управління і проектного менеджменту *В. М. Кириченко*; кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного управління і проектного менеджменту *О. С. Коврига*.

Запрошені: *Т. В. Іванова*, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри регіональної політики КНУ ім Тараса Шевченка; *О. М. Петроє*, доктор наук з державного управління, професор, завідувач відділу дослідницької діяльності Інституту вищої освіти НАПН України, *Л. В. Антонова*, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри обліку та аудиту Чорноморського економічного університету імені Петра Могили, *Н. П. Муранова*, доктор педагогічних наук, професор, проректор з навчальної, науково-педагогічної роботи та післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти»; *В. В. Супрун*, кандидат економічних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти», *О. Л. Ануфрієва*, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач аспірантури та докторантури ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

Серед присутніх 19 осіб: 6 – докторів наук з державного управління, 4 – кандидати наук з державного управління.

Порядок денний:

1. Надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертації на тему *«Державний організаційно-правовий механізм запобігання корупції в Україні»*, здобувачки кафедри публічного управління і проектного менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології поданого на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 - «Публічне управління та адміністрування» Аліни Віталіївни Боголепової.

ГОЛОВУЮЧИЙ: Шановні присутні, прошу голосувати щодо затвердження порядку денного засідання.

За – 19, проти – немає, утримався – немає.

Переходимо до розгляду першого питання порядку денного

1. Надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертації на тему *«Державний організаційно-правовий механізм запобігання корупції в Україні»*, здобувачки кафедри публічного управління і проектного менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології поданого на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 - «Публічне управління та адміністрування» Аліни Віталіївни Боголепової.

Науковий керівник – Оксана Анатоліївна КОВТУН, професор кафедри публічного управління і проектного менеджменту ННІМП ДЗВО «УМО», кандидат наук з державного управління, доцент.

Дисертація виконувалась на кафедрі публічного управління і проектного менеджменту ННІМП ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

Тему дисертації затверджено Вченою радою ДЗВО «Університет менеджменту освіти» (протокол №13 від 21.12.2021 р.)

Аліна Віталіївна Боголепова 1990 року народження.

У 2013 році, закінчила Академію праці і соціальних відносин за спеціальністю «Правознавство», отримала кваліфікацію магістра з правознавства.

Першим місцем роботи була посада спеціаліста відділу нотаріату Управління з питань нотаріату Головного територіального управління юстиції у місті Києві.

З 2015 року працювала на посаді спеціаліста у сфері реєстрації нормативно-правових актів Міністерства юстиції України.

З 2016 року А. В. Боголепова працює в НАЗК вона обіймала посади спеціаліста у відділі моніторингу виконання антикорупційних програм, відділі захисту викривачів та відділі договірної роботи.

В період 2022-2023 років працювала в проєкті Єрмака-Макфола «Санкції проти росії», займалась пошуком осіб, компаній, галузей та державних установ, на які мають бути накладені санкції.

Має подяки від Головного територіального управління юстиції у місті Києві та Національного агентства з питань запобігання корупції.

У 2021 році вступила в аспірантуру ДЗВО «УМО» демонструючи своє прагнення до наукового зростання. За час навчання виконала індивідуальний навчальний план склавши екзамени та заліки за освітніми компонентами, що означені в освітньо-науковій програмі третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», що відповідає Національній рамці кваліфікацій та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261 (зі змінами).

Дисертацію виконано згідно з планом науково-дослідних робіт ДЗВО «Університет менеджменту освіти» в рамках теми: «Трансформація публічного управління розвитком соціального, економічного, політичного та людського потенціалів суспільства і держави» (номер державної реєстрації № 0120U105398).

Виступили: здобувачка А.В. Боголепова представила презентацію за основними положеннями дисертації *«Державний організаційно-правовий механізм запобігання корупції в Україні»*, поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 - «Публічне управління та адміністрування».

БОГОЛЄПОВА А. В.: Вельмишановний головуючий, вельмишановні учасники семінару, шановні присутні!

Дозвольте представити до Вашої уваги дисертаційне дослідження на тему: *«Державний організаційно-правовий механізм запобігання корупції в Україні»*, яке виконано на кафедрі публічного управління і проектного менеджменту ННІМП за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування.

Науковий керівник – кандидат наук з державного управління, доцент Оксана Ковтун.

Актуальність теми дослідження обумовлена наступними чинниками:

Запобігання корупції в Україні є критично важливим для зміцнення державних інститутів та забезпечення верховенства права, що є фундаментом для стабільного розвитку та євроінтеграційних прагнень держави.

Зменшення рівня корупції сприятиме ефективнішому розподілу державних ресурсів, залученню інвестицій та підвищенню довіри громадян до влади, що є особливо важливим в умовах війни та післявоєнного відновлення.

Громадянами, корупція визнається однією з найсерйозніших проблем, поступаючись за гостротою лише збройній агресії рф проти України.

Запобігання корупції є першочерговим завданням для України, оскільки її поширення підриває легітимність державних інститутів та гальмує соціально-економічний розвиток.

Метою дисертаційного дослідження є обґрунтування теоретико-методологічних положень та розроблення практичних пропозицій щодо вдосконалення державного організаційно-правового механізму запобігання корупції в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають в системі запобігання корупції в державному управлінні.

Предметом дослідження є державний організаційно-правовий механізм запобігання корупції в Україні.

Теоретико-методологічну основу дисертаційного дослідження склали загальнонаукові методи та підходи, а саме:

- під час аналізу теоретико-методологічних аспектів дисертаційної роботи використано методи узагальнення, аналізу та синтезу;
- при узагальненні проведених досліджень й отриманих результатів використані методи системного, історико-еволюційного та ретроспективного аналізів, теоретичного та логічного узагальнення;
- для розвитку понятійно-термінологічного апарату щодо формування державної політики та державного організаційно-правового механізму запобігання корупції використано системний, структурний та процесний підходи;
- при аналізі законодавчого забезпечення правового механізму та особливостей організаційного механізму запобігання корупції в Україні використано інституціональний метод, а також методи узагальнення, порівняння, аналізу та синтезу;
- групування факторів поширення корупції ґрунтується на системному підході із застосуванням функціонально-параметричного аналізу та методів групування й аналогій;
- компаративний аналіз використано при дослідженні зарубіжного досвіду запобігання корупції в розрізі правового та організаційного аспектів;
- системний та функціональний підходи, а також структурно-логічний метод використано при розробці концептуальної моделі антикорупційного контролю держави.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в отриманні нових науково обґрунтованих результатів, які вирішують конкретне наукове завдання – удосконалення державного організаційно-правового механізму запобігання корупції в Україні на основі новітніх теоретико-методологічних підходів, європейських стандартів та світових тенденцій в антикорупційній сфері.

Найбільш вагомими науковими результатами дисертації є такі:

вперше: розроблено концептуальну модель антикорупційного контролю держави як базисної складової державного організаційно-правового механізму, сформованої на основі інституціонального підходу, яка передбачає комплексність державних дій у пріоритетних сферах щодо організації

попередження, виявлення та протидії корупційним правопорушенням та іншим протиправним діям, оцінювання системи ефективності запобігання корупції, аналіз управлінських рішень стосовно нейтралізації корупційних ризиків для формування об'єктивного судження про стан результативності політики запобігання корупції; дана модель забезпечує підвищення ефективності дій держави у співпраці з громадськими організаціями з використанням комплексу запропонованих принципів, методів та інструментів;

удосконалено:

- систематизацію елементів концептуалізації державної політики запобігання корупції задля забезпечення більш високого рівня її ефективності за критеріями, що відрізняються від існуючих тим, що враховують суб'єктів всіх рівнів, особливості їх впливу та функціонування: суб'єкт (державна, муніципальна, відомча, корпоративна, незалежна (публічна, громадська), спільна); опосередкованість впливу (пряма, непряма, змішана); основну функцію інститутів політики (координаційна або розподільча); доступ до інформації (прозора, закрита, кулуарна), масштаб (системна, елементарна); наявність інституційного середовища (дискреційна, недискреційна); компонент інституту (вдосконалення правил, посилення механізму примусу до виконання);

- групування факторів, що впливають на поширення корупції, що на відміну від інших, базується на детермінантному підході, зокрема, пропонуються такі групи факторів-детермінант, як: рівень децентралізації влади; наявний досвід запобігання корупції; політична стабільність; рівень заробітної плати публічних службовців; фрагментарність забезпечення верховенства права; рівень корумпованості в окремих галузях та публічному секторі; ступінь ефективності публічного управління та компетентності публічних службовців; наявність механізмів запобігання виникненню потенційного конфлікту інтересів; ступінь бюрократизації публічного управління; соціально-культурні особливості, що дозволяють виявити історичні, соціальні, культурні та інші причини виникнення та поширення корупції;

- інституційну складову державного організаційно-правового механізму щодо реалізації функції антикорупційного контролю, що на відміну від існуючої, включатиме новостворену спеціалізовану інституцію, Національну інспекцію інтегрованого антикорупційного контролю як центрального органу виконавчої влади, яка виконуватиме контрольну, координуючу, аналітичну та методологічну функції у сфері запобігання корупції, що дозволить подолати дублювання повноважень між існуючими спеціалізованими антикорупційними інституціями, зменшити міжвідомчу конкуренцію, підвищити результативність запобіжних заходів та забезпечити цілісність системи антикорупційного контролю на рівні держави;

набули подальшого розвитку:

- понятійно-термінологічний апарат для формування державної політики та організаційно-правового механізму запобігання корупції, зокрема:

«державний організаційно-правовий механізм запобігання корупції», який на відміну від існуючих, ґрунтується на системному, структурному та процесному підходах, що дозволило інтерпретувати його як комплекс взаємопов'язаних організаційних структур (суб'єктів), нормативно-правових актів, процедур, інструментів і методів, які у взаємозв'язку забезпечують ефективну реалізацію державної політики у сфері запобігання корупції, де держава в особі органів публічної влади виступає об'єктом управління; *«корупція»*, що з точки зору інтегрованого підходу, трактується як складне соціально-економічне явище, де публічні службовці з умислом отримують вигоду для себе та третіх осіб, зловживають своїми повноваженнями задля отримання додаткової винагороди в матеріальній чи будь-якій іншій формі на шкоду інтересам держави та суспільства; *«запобігання корупції»*, спираючись на системний та компетентісний підходи, визначено як цілеспрямована, системно організована діяльність уповноважених суб'єктів, яка ґрунтується на професійних компетентностях, етичних стандартах і правових нормах, та спрямована на ідентифікацію, мінімізацію і усунення причин, умов і можливостей виникнення корупційних проявів у публічному та приватному секторах;

– знання про факти, які розкривають новітні світові тенденції формування та ефективного функціонування державного організаційно-правового механізму запобігання корупції, що на відміну від раніше відомих фактів (відкритість, прозорість, підзвітність, верховенство права та інші), стосуються механізмів запобігання корупції, зокрема це інституційний механізм із можливістю створення нової спеціалізованої антикорупційної інституції з функцією антикорупційного контролю; організаційно-правовий механізм щодо прийому на публічну службу; мотиваційні механізми запобігання корупційним проявам на публічній службі та розвитку доброчесності; механізм цифровізації, який сприятиме удосконаленню системи електронного врядування, забезпечить доступність, інклюзивність електронних публічних послуг і проведення моніторингу ефективності та результативності інструментів запобігання корупції; просвітницький механізм для формування нульової толерантності в суспільстві до корупції; контрольний державний механізм запобігання корупції.

Практичне значення одержаних результатів полягає у використанні результатів дослідження для удосконалення державного організаційно-правового механізму запобігання корупції в Україні. Так, основні теоретичні положення, запропоновані висновки та рекомендації впроваджено в практичній діяльності:

Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», де в 2024-2025 навчальному році використовувались рекомендації дисертантки щодо змісту понятійно-термінологічного апарату для формування державної політики та державного організаційно-правового механізму запобігання корупції, зокрема: *«корупція»*, яка на відміну від традиційного підходу, трактується як складне соціально-економічне явище, де публічні службовці з умислом отримують вигоду для себе та третіх осіб, зловживають своїми повноваженнями задля отримання додаткової винагороди

в матеріальній чи будь-якій іншій формі на шкоду інтересам держави та суспільства; «запобігання корупції», спираючись на системний та компетентісний підходи, визначено як цілеспрямовану, системно організовану діяльність уповноважених суб'єктів, яка ґрунтується на професійних компетентностях, етичних стандартах і правових нормах, та спрямована на ідентифікацію, мінімізацію і усунення причин, умов і можливостей виникнення корупційних проявів у публічному та приватному секторах при викладанні освітнього компонента «Публічна політика та врядування»; а також дефініцію «державний організаційно-правовий механізм запобігання корупції», що на відміну від існуючих, ґрунтується на системному, структурному та процесному підходах, що дозволило інтерпретувати його як комплекс взаємопов'язаних організаційних структур (суб'єктів), нормативно-правових актів, процедур, інструментів і методів, які у взаємодії забезпечують ефективну реалізацію державної політики у сфері запобігання корупції, де держава в особі органів публічної влади виступає об'єктом управління при викладанні освітнього компоненту «Антикорупційна політика та запобігання корупції в публічному управлінні».

Розроблену дисертанткою концептуальну модель антикорупційного контролю держави як базису забезпечення ефективного функціонування державного організаційно-правового механізму, реалізація якої ґрунтується на комплексному підході, і полягає в організації попередження, виявлення та протидії корупційним правопорушенням та іншим протиправним діям, оцінці системи ефективності запобігання корупції, аналізі управлінських рішень щодо нейтралізації корупційних ризиків з метою формування об'єктивного судження про стан результативності політики запобігання корупції, що дасть можливість визначити вектори для її удосконалення та розвитку впроваджено в освітній процес в рамках викладання дисципліни «Антикорупційна політика та запобігання корупції в публічному управлінні» (довідка про впровадження від 26 вересня 2024 р. № 01-02/605);

Громадської організації «Аналітичний центр «Інститут законодавчих ідей»» при розробці показників для оцінювання ефективності реалізації політики запобігання корупції;

Громадської організації «Фундація інституційного розвитку» при вдосконаленні підходів щодо громадського контролю за діяльністю органів державної влади шляхом здійснення аналітичної оцінки ефективності існуючих превентивних антикорупційних заходів, в результаті чого було розроблено практичні рекомендації щодо підвищення прозорості, доброчесності та підзвітності органів державної влади та місцевого самоврядування.

Беручи до уваги складність феномену корупції, її різноманітність проявів у світовому контексті та існуючі теоретичні інтерпретації, на сучасному етапі відсутнє єдине універсальне її визначення, що отримало б загальне визнання в науці публічного управління, тому було запропоновано авторське визначення, що наведено на слайді.

Корупція - складне соціально-економічне явище, де публічні службовці з умислом отримують вигоду для себе та третіх осіб, зловживають своїми повноваженнями задля отримання додаткової винагороди в матеріальній чи будь-якій іншій формі на шкоду інтересам держави та суспільства.

Щодо терміну «запобігання корупції», то антикорупційна політика включає в себе не лише превентивні заходи, але й правоохоронні (каральні), освітні та інформаційні механізми, а також міжнародну співпрацю, а запобігання корупції є одним із напрямків антикорупційної політики, що включає сукупність превентивних заходів, спрямованих на недопущення виникнення корупційних правопорушень. Тому нами було запропоновано системний та компетентнісний підходи щодо трактування цього терміну, яке також наведено на слайді.

Запобігання корупції - системно організована діяльність уповноважених суб'єктів, яка ґрунтується на професійних компетентностях, етичних стандартах і правових нормах, та спрямована на ідентифікацію, мінімізацію і усунення причин, умов і можливостей виникнення корупційних проявів у публічному та приватному секторах.

Організаційно-правові засади протидії та запобігання корупції забезпечують нормативну основу для формування та функціонування механізмів, спрямованих на мінімізацію корупційних ризиків та створення передумов для ефективного застосування антикорупційних заходів. Цілісність та ефективність державного організаційно-правового механізму значною мірою залежать від узгодженості його складових, а також від належного забезпечення прозорості, підзвітності та контролю за діяльністю уповноважених суб'єктів у сфері запобігання корупції. Отже, з метою узагальнення поняття державного організаційно-правового механізму запобігання корупції, необхідно використання системного, структурного та процесного підходів як важливих складових методології наукових досліджень, що зумовило необхідність розвинути понятійний апарат в частині визначення дефініції «державний організаційно-правовий механізм запобігання корупції», яке наведено на слайді.

Державний організаційно-правовий механізм запобігання корупції - комплекс взаємопов'язаних організаційних структур (суб'єктів), нормативно-правових актів, процедур, інструментів і методів, які у взаємодії забезпечують ефективну реалізацію державної політики у сфері запобігання корупції, де держава в особі органів публічної влади виступає об'єктом управління.

В роботі було обґрунтовано елементи концептуалізації державної політики запобігання корупції та здійснено їх систематизацію задля забезпечення більш високого рівня її ефективності за критеріями, що відрізняються від існуючих тим, що враховують суб'єктів всіх рівнів, особливості їх впливу та функціонування, а саме:

- суб'єкт (*державна, муніципальна, відомча, корпоративна, незалежна (публічна, громадська), спільна*);
- опосередкованість впливу (*пряма, непряма, змішана*);
- основну функцію інститутів політики (*координаційна або розподільча*);

- доступ до інформації (*прозора, закрита, кулуарна*),
- масштаб (*системна, елементарна*);
- наявність інституційного середовища (*дискреційна, недискреційна*);
- компонент інституту (*вдосконалення правил, посилення механізму примусу до виконання*).

В процесі дослідження констатовано відсутність системного підходу до визначення груп факторів, які впливають на ступінь поширення корупції, що зумовлює необхідність більш структурованого їх визначення з наведенням обґрунтування їхньої класифікації за наступними групами:

- *рівень централізації* (різні моделі управління та розподілу владних повноважень між центральним і місцевими рівнями створюють специфічні умови, що можуть як сприяти, так і стримувати корупційні прояви);

- *наявний досвід запобігання корупції* (успішний досвід сприяє створенню та ефективному функціонуванню спеціалізованих антикорупційних органів, розробці та впровадженню відповідного законодавства, а також формуванню чітких процедур виявлення, розслідування та покарання корупційних правопорушень);

- *політична стабільність* (сприяє розробці та послідовній реалізації довгострокових антикорупційних стратегій та реформ. Часті зміни у владі можуть призводити до перегляду або ігнорування попередніх ініціатив);

- *рівень заробітної плати публічних службовців* (як фактор корупційного ризику (при низькому рівні заробітної плати) та стримування корупційних дій (при високому рівні заробітної плати);

- *фрагментарність забезпечення верховенства права* (проявляється в нерівності всіх громадян перед законом та терпимість до корупційних дій);

- *рівень корумпованості в окремих галузях та публічному секторі* (має прямий та суттєвий вплив на ефективність політики запобігання корупції, найбільш корумповані галузі: будівництво та земельні відносини 44%, медицина та правоохоронні органи 28%, сервісні центри МВС 26%, заклади освіти 25%);

- *рівні ефективності публічного управління та компетентності публічних службовців* (непрозора система надання публічних послуг створюють сприятливі умови для вимагання хабарів за прискорення процесів або прийняття «потрібних» рішень);

- *наявність механізмів запобігання виникненню потенційного конфлікту інтересів* (тобто такі механізми ідентифікують та мінімізують ситуації, в яких особисті інтереси державного службовця можуть суперечити його службовим обов'язкам);

- *рівень бюрократизації публічного управління* (істотно впливає на поширення корупційних схем та зменшує ефективність діяльності публічних службовців);

- *соціально-культурні особливості* (проявляються в нерівності, яка породжує культуру недовіри, коли громадяни сприймають чинний суспільний устрій, політичну систему, законодавство та систему судочинства як несправедливі, налаштовані проти них).

Аналіз досвіду формування та реалізації політики запобігання корупції та особливостей державного організаційно-правового механізму в державах з різними моделями запобігання корупції, а саме Сполучених Штатів Америки, Австралії, Сінгапуру, Китаю, Республіки Польща та інших, а також окремих держав ЄС, засвідчив поліваріантність правових механізмів та інституційної архітектури в цьому напрямі.

Відмінності зумовлені такими чинниками, як територіально-адміністративний устрій; досвід держав щодо запобігання корупції; бюрократизація дозвільних та інших послуг; інституційна структура спеціалізованих антикорупційних органів; рівень компетентності публічних службовців та унікальність соціально-культурних факторів, що потребують формування різновекторних за своєю структурою організаційно-правових механізмів запобігання корупції. У контексті подальшого застосування в Україні заслуговують на увагу такі механізми запобігання корупції:

- *інституційний механізм*, в рамках якого можливо створення нової спеціалізованої антикорупційної інституції з функцією антикорупційного контролю, функціями якого є ефективна реалізація політики запобігання корупції та антикорупційного контролю (досвід США та Австралії);

- *організаційно-правовий механізм* запобігання корупції в частині організації прийому претендентів на посади в органи державної влади та місцевого самоврядування (Сінгапур, Китай, Японія);

- *мотиваційні механізми* запобігання корупційних вчинків на публічній службі, розвитку доброчесності у публічних службовців та населення (Сінгапур, Китай, Японія);

- *механізм цифровізації*, що забезпечує удосконалення системи електронного врядування, доступність, інклюзивність електронних публічних послуг, забезпечує моніторинг ефективності та результативності інструментів запобігання корупції (держави ЄС);

- *просвітницький механізм* для формування нульової толерантності в суспільстві до корупції (держави ЄС);

- *контрольний механізм* запобігання корупції на рівні держави (країни ЄС).

Зважаючи на існуючі зарубіжні моделі антикорупційного контролю, можна зробити висновок про необхідність удосконалення системи антикорупційного контролю в Україні, що є необхідним із низки об'єктивних і концептуально значущих причин, які мають як внутрішній, так і зовнішній вектори впливу.

По-перше, з системної точки зору, існуюча архітектура антикорупційних інституцій в Україні демонструє фрагментованість і відсутність чіткої інтеграції елементів контролю. Діяльність суб'єктів часто дублюється або конфліктує, що суперечить принципу єдності системи управління та знижує її ефективність. У сучасних умовах децентралізації, воєнного стану та реформ, система антикорупційного контролю повинна бути не лише інституційно уніфікованою, а й логічно структурованою відповідно до цілей держави, її ресурсів і з врахуванням зовнішніх та внутрішніх ризиків.

По-друге, з точки зору функціонального підходу, ефективність системи антикорупційного контролю залежить не лише від наявності інституцій, а й від чіткого розмежування функцій (виявлення, запобігання, реагування, розслідування, покарання), механізмів підзвітності та моніторингу. На практиці ж спостерігається ситуація, коли окремі органи не лише виконують кілька функцій одночасно, але й формують для себе «правила гри», що суперечить принципу незалежного та зовнішнього контролю.

По-третє, корупція в Україні є системним явищем, і лише комплексна, скоординована модель антикорупційного контролю дозволить трансформувати процес протидії корупції з формального формату в ефективну політику. Залучення громадськості, прозорі індикатори результативності, ризик-орієнтоване планування та міжінституційна координація мають стати не декларативними, а операційними стандартами.

На підставі проведеного дослідження наукових концепцій та підходів, аналізу організаційно-правових механізмів запобігання корупції на рівні держави та зарубіжних моделей антикорупційного контролю, ми дісталися висновку щодо необхідності формування та запровадження *концептуальної моделі антикорупційного контролю держави* (рисунок слайду), як підґрунтя забезпечення ефективного функціонування державного організаційно-правового механізму, реалізація якої, на відміну від існуючих концепцій в науці публічного управління, ґрунтується на комплексному підході, і полягає в організації попередження, виявлення та протидії корупційним правопорушенням та іншим протиправним діям, оцінці системи ефективності запобігання корупції, аналізі управлінських рішень щодо нейтралізації корупційних ризиків з метою формування об'єктивного судження про стан результативності політики запобігання корупції, що дасть можливість визначити вектори для її удосконалення та подальшого розвитку; знизити рівень корупції та досягти мінімально порога толерантності до корупційних проявів в суспільстві.

Реалізація цієї моделі полягає в організації попередження, виявлення та протидії корупційним правопорушенням та іншим протиправним діям, оцінці системи (стратегій, програм) запобігання корупції, аналізі ефективності управлінських рішень щодо нейтралізації корупційних ризиків з метою формування об'єктивного судження про стан результативності політики запобігання корупції, визначенні векторів для її удосконалення та розвитку.

Для ефективної її реалізації пропонується застосовувати наступні методи: нагляд за системою запобігання корупції з метою систематичної перевірки дотримання вимог законодавства, виявлення прогалин у організаційно-правовому механізмі запобігання корупції та ініціювання необхідних коригувальних заходів щодо забезпечення його ефективного функціонування; формування індикаторів моніторингу ефективності реалізації політики запобігання корупції із дотриманням принципів релевантності, об'єктивності та верифікованості, чутливості до змін, узгодженості з міжнародними стандартами, системності та порівнюваності; проведення антикорупційної експертизи нормативно-правових актів; розробка

показників оцінювання ефективності діяльності спеціалізованих інституцій запобігання корупції; організація публічного слухання та обговорення результатів контролю та моніторингу.

У моделі об'єктом антикорупційного контролю виступає держава як система органів державної влади, що реалізують функції державного управління. Контроль спрямований не лише на посадових осіб, а й на процедури, політики та нормативно-правові рішення, що можуть створювати умови для корупційних зловживань.

Суб'єктами антикорупційного контролю виступають: Національне агентство з питань запобігання корупції; Національне антикорупційне бюро України; Спеціальна антикорупційна прокуратура; Національне агентство з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів; Вищий антикорупційний суд; громадські організації (як незалежні контролери).

Основними функціями: є виявлення потенційних ризиків та розробка рекомендацій щодо їх мінімізації; збір, аналіз та узагальнення інформації для подальшого оцінювання ефективності функціонування державного організаційно-правового механізму запобігання корупції; проведення перевірок (аудиту) з метою виявлення корупційних правопорушень; організація та проведення просвітницьких заходів для громадськості; організація та аналіз ефективності освітніх програм з антикорупції та доброчесності для публічних службовців правове та організаційне забезпечення здійснення моніторингу реалізації політики запобігання корупції; залучення громадськості до здійснення антикорупційного контролю.

Принципи антикорупційного контролю: законність; публічність; прозорість; незалежність суб'єктів контролю; координація дій і недопущення дублювання функцій; недискримінаційність і неупередженість; превентивність.

Методи антикорупційного контролю (представлені на рисунку слайда): антикорупційна експертиза; експертна перевірка; громадські слухання; обговорення; оцінювання (соціологічні опитування, індикатори моніторингу); аналіз (результатів моніторингу, досліджень, опитувань тощо).

Форми реалізації антикорупційного контролю: он-лайн портали; електронні системи управління; інтегрована база даних; автоматизовані аналітичні системи; автоматизовані системи обробки даних моніторингу; єдині реєстри; публічні звіти.

Система моніторингу антикорупційного контролю – це структуровано організований процес постійного спостереження, аналізу та оцінки ефективності реалізації антикорупційних заходів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на державних підприємствах та в установах, що дозволяє виявляти, попереджати і мінімізувати корупційні ризики на ранніх стадіях.

Ця система є складовою моделі та виконує функцію незалежного контролю за відповідністю поведінки посадових осіб етичним, правовим та процедурним нормам та базується на таких показниках: індекс сприйняття

корупції; кількість викритих корупційних правопорушень; сума повернутих коштів до бюджету; рівень довіри громадян до антикорупційних органів; частота декларування конфліктів інтересів; результативність судових вироків).

Аналітичні процедури здійснюються на основі результатів моніторингу, щорічної звітності спеціалізованих антикорупційних інституцій та аналітичних досліджень, що проводяться громадськими організаціями, центрами соціологічних досліджень, науковцями в рамках різних програм та проєктів, незалежними експертами тощо. Результати антикорупційного контролю мають стати підставою для перегляду політик, правового регулювання та кадрових рішень у сфері публічного управління.

Впровадження запропонованої концептуальної моделі сприятиме уникненню дублювання контрольних повноважень між декількома суб'єктами в інституційній системі антикорупційного контролю.

З метою уникнення дублювання контрольної функції та повноважень, узгодженню підходів і запобіганню конкуренції між інституціями, здійснення антикорупційного контролю доцільно було б покласти *на нову інституцію: Національну інспекцію інтегрованого антикорупційного контролю (НІАК)* – окрема спеціалізована інституція як центральний орган виконавчої влади, яка виконуватиме контрольну, координуючу, аналітичну та методологічну функції у сфері запобігання корупції.

Завданнями НІАК є: забезпечення інституційної координації суб'єктів антикорупційного контролю на підставі уніфікованих процедур; проведення метааналізу та порівняльного оцінювання ефективності антикорупційної діяльності окремих інституцій; формування єдиної системи індикаторів, методів оцінки та стандартизованої звітності за результатами антикорупційного контролю; надання рекомендацій щодо вдосконалення антикорупційної політики та розробка методичних матеріалів; здійснення превентивного аналізу і моніторингу потенційних точок корупційного ризику в нормативно-правових актах.

Основними функціями НІАК є: консолідація та аналіз інформації з антикорупційних розслідувань, перевірок і моніторингів; ведення національного антикорупційного дашборду з відкритими даними для громадськості; підготовка щорічного інтегрованого звіту щодо ефективності системи антикорупційного контролю; розробка та підтримка електронної платформи міжвідомчої взаємодії; організація спільних навчальних заходів та інституційного аудиту для суб'єктів контролю.

Повноваженнями НІАК є: ініціювання проведення міжвідомчих перевірок за фактами системних збоїв або неефективності антикорупційних заходів; отримання на запити первинної звітності та аналітики з НАЗК, НАБУ, ДАСУ тощо; розсилка обов'язкових до розгляду рекомендацій суб'єктам контролю; участь у погодженні ключових індикаторів моніторингу та оцінки ефективності державної антикорупційної стратегії; бути консультативним органом при парламентському комітеті з питань антикорупційної політики.

Принципи діяльності НПАК: незалежність (звітування тільки перед ВРУ); професійність (кадровий відбір на прозорій конкурсній основі з чітко визначеними вимогами та умовами); аналітична нейтральність (використання під час моніторингу об'єктивних, перевірених даних, не враховуючи політичні, корпоративні або особистісні інтереси при їх інтерпретації, тобто неупереджене трактування інформації, утримуючись від оціночних суджень, що виходять за межі фактичного аналізу); публічність результатів роботи (публікація результатів контролю (моніторингу) та публічне їх обговорення); міжвідомча співпраця без дублювання функцій (НПАК виконує координуючу, аналітичну та методичну роль, забезпечуючи обмін даними, узгодження дій та уникнення паралелізму щодо антикорупційного контролю та моніторингу, що гарантує ефективність взаємодії без конфлікту інтересів і функціонального перевантаження системи); превентивність замість репресивності (зосередження на ранньому виявленні ризиків, усуненні умов для виникнення корупції та формуванні доброчесної управлінської культури, а не лише на покаранні за вже скоєні порушення. НПАК акцентує увагу на профілактиці та вдосконаленні системних процесів, що мінімізують ймовірність виникнення корупційних дій); технологічність (повна цифровізація, автоматизація процедур контролю, моніторингу та звітності).

Механізм фінансування діяльності запропонованої інституції повинен мати комплексний характер та складатися із таких основних джерел:

- бюджетне фінансування з окремим рядком у Державному бюджеті України в рамках програми забезпечення ефективності антикорупційної політики;
- фінансування через секторальну бюджетну підтримку ЄС (наприклад, програма «Антикорупційна ініціатива ЄС в Україні (EUACI));
- спеціальні міжнародні гранти (проєкти, програми), наприклад, проєкт «Трансформаційне відновлення задля безпеки людей в Україні» грантова програма «Підвищення антикорупційної спроможності представників місцевих громад у період трансформаційного відновлення»; програма OECD SIGMA – для запуску цифрових інструментів моніторингу й автоматизованих аналітичних систем;
- запровадження бюджетної незалежності через довгострокове планування з обмеженим втручанням уряду у фінансову політику інституції, що забезпечить її фінансову стабільність та автономність. Такий підхід дозволяє: закріпити середньострокові фінансові зобов'язання держави перед НПАК (на 3-5 років); зменшити політичний вплив на його діяльність; ефективно планувати антикорупційні програми, цифрові рішення та кадрове забезпечення.

Фінансування НПАК має бути відокремлене у спеціальну програму держбюджету з прозорими критеріями оцінки ефективності та щорічною публічною звітністю.

Запровадження НПАК як окремої аналітико-координуючої ланки дозволить подолати фрагментарність антикорупційного контролю в Україні,

усунути дублювання, забезпечити системність у запобіганні корупції та посилити інституційну довіру до антикорупційних органів.

В роботі розроблено *практичні рекомендації щодо напрямів підвищення ефективності функціонування державного організаційно-правового механізму запобігання корупції в Україні*, а саме:

- залучення публічних службовців та громадськості до участі у міжнародних програмах і проєктах, спрямованих на подолання та мінімізацію рівня корупції, в тому числі в проєктах обміну інформацією та досвідом;
- впровадження перевірки кандидатів на посади публічних службовців на поліграфі при працевлаштуванні;
- розробка дієвих організаційно-правових механізмів громадського антикорупційного контролю;
- розробка та упровадження механізмів координації взаємодії між органами державної влади і громадянським суспільством у питаннях запобігання та протидії корупції;
- завершення впровадження новітніх технологій електронного урядування;
- системна та комплексна профілактика антикорупційної діяльності та формування в суспільстві нульової толерантності до всіх корупційних проявів;
- розвиток культури доброчесності у населення та публічних службовців.

За результатами наукового дослідження було опубліковано 4 статті у наукових фахових виданнях.

Основні положення та висновки дисертаційної роботи були висвітлені у доповідях на міжнародних науково-практичних конференціях.

Доповідь закінчено. Дякую за увагу!

МОРОЗ В.В.: Шановні колеги, доповідь закінчено. Переходимо до запитань.

ПЕТРОСЬ О. М., доктор наук з державного управління, професор завідувач відділу дослідницької діяльності Інституту вищої освіти НАПН України:

1. Якщо ми пропонуємо створення нових органів, то важливо розуміти, чи не дублюють вони ті функції, які на сьогодні виконують інші установи у цій сфері. Тож, чи не перебираєте Ви функції інших органів державного управління у сфері боротьби і запобігання корупції?

2. Яким чином Ви плануєте забезпечити фінансування пропонованого новоствореного органу?

БОГОЛЄПОВА А.В.: Дякую за запитання.

Що стосується першого запитання: запровадження Національної інспекції інтегрованого антикорупційного контролю, яка виконуватиме координуючу, аналітичну та методологічну функції у сфері контролю за запобіганням корупції, дозволить подолати фрагментарність антикорупційного контролю в Україні. Функціонування зазначеної інституції дозволить подолати

дублювання повноважень між існуючими спеціалізованими антикорупційними інституціями, зменшити міжвідомчу конкуренцію, підвищити результативність запобіжних заходів та забезпечити цілісність системи державного антикорупційного контролю.

Що стосується другого запитання: Нами передбачений механізм фінансування, що повинен мати комплексний підхід та характер. Він складається з чотирьох джерел: бюджетне фінансування, з окремим рядком в Державному Бюджеті України в рамках програми забезпечення ефективності антикорупційної політики; фінансування через секторальну бюджетну підтримку ЄС (програми антикорупційних ініціатив ЄС в Україні); можливі міжнародні гранти, проєкти, програми (наприклад, такі як програма OECD SIGMA – для запуску цифрових інструментів моніторингу й автоматизованих аналітичних систем); запровадження бюджетної незалежності через довгострокове планування з обмеженням втручання Уряду у фінансову політику інституції, що забезпечить її фінансову стабільність і автономність. Такий підхід дозволить закріпити середньострокові фінансові зобов'язання держави.

ІВАНОВА Т. В. доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри регіональної політики КНУ ім. Тараса Шевченка.

1. Чи сприяє Ваша робота тому, щоб кошти платників податків і кошти міжнародних донорів-партнерів ефективно використовувалися?

2. В науці публічного управління найбільше зауважень до понятійного апарату. Ви теж даєте своє поняття «корупції», «запобігання корупції». Що нового саме Ви внесли в ці поняття?

БОГОЛЄПОВА А.В.: Дякую за запитання.

Що стосується першого запитання: Враховуючи соціологічні дослідження різних антикорупційних громадських організацій, корупція посідає друге місце в рейтингу, перше – війна. Тому реформування системи запобігання корупції в частині інституційної складової є нагальною потребою, оскільки саме високий рівень корупції в державі є бар'єром для ефективного використання коштів платників податків та залучення донорських ресурсів. Про це свідчить Індекс сприйняття корупції, згідно якого у 2023 році Україна отримала 36 балів з можливих 100 та займала 104 місце серед 180 країн. Підвищення рівня Індексу України на 3 бали стало одним з кращих результатів у світі за 2023 рік. Але вже у 2024 році Україна втратила позиції – 35 балів зі 100 можливих та 105 місце поміж 180 країн.

По-друге, стосовно новоствореної інституції, то розгалуження функцій між спеціалізованими антикорупційними органами призводить до збільшення організаційних структур в таких установах, що свідчить про неефективне використання бюджетних коштів. Наприклад, стосовно проведення антикорупційної експертизи як спеціалізованого методу правового аналізу проєктів нормативно-правових актів, що спрямований на виявлення норм, що містять корупціогенні фактори, або створюють умови для зловживання

владою, неефективного використання ресурсів чи порушення принципів доброчесності. Проведення такої експертизи розподілено між різними інституціями: Міністерством юстиції України; комітетом Верховної Ради України, НАЗК та Громадською радою при НАЗК, спеціалізованими науковими установами (наприклад, Інститут держави і права імені В.М. Корецького) та незалежними експертами, які залучаються до проведення публічної експертизи з метою підвищення прозорості процесу. Для уникнення дублювання функціоналу антикорупційної експертизи нами запропоновано створення єдиної інтегрованої цифрової платформи з функцією машинного аналізу, виявлення ризиків на основі ключових слів, логіко-структурних суперечностей, непрозорих процедур, а також організація цифрової взаємодії інституцій, наприклад, інтеграція НАЗК з Мін'юстом, ВРУ, Кабміном для прозорого погодження та оприлюднення висновків, відкрита база даних корупціогенних норм.

Що стосується другого запитання. Беручи до уваги складність феномену «корупції», різноманітність проявів існуючих теоретичних інтерпретацій, відсутність єдиного універсального визначення в науці публічного управління, що отримало б загальнонаукове визнання, нами запропоновано авторське визначення «корупції» як складного соціально-економічного явища, коли публічні службовці з умислом отримують вигоду для себе та третіх осіб, зловживають своїми повноваженнями задля отримання додаткової винагороди в матеріальній чи будь-якій іншій формі на шкоду інтересам держави та суспільства.

Щодо терміну «запобігання корупції», то ми вважаємо, що антикорупційна політика включає в себе не лише превентивні заходи але й правоохоронну, освітню діяльність. Запобігання корупції є одним із напрямів антикорупційної політики, включаючи сукупність превентивних заходів, спрямованих на недопущення, ідентифікацію, мінімізацію і усунення причин, умов і можливостей виникнення корупційних проявів у публічному та приватному секторах.

АНТОНОВА Л. В. , доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри обліку та аудиту Чорноморського економічного університету імені Петра Могили.

1. Ви пропонуєте певне групування чинників корупції і виносите це в новизну. Чому ви обрали саме таке групування і чим це обумовлено?
2. Які галузі в Україні є найбільш корумпованими?

БОГОЛЄПОВА А. В.: Дякую за запитання.

Що стосується першого запитання. Нами систематизовано групи факторів поширення корупції, серед яких ключове місце займають: рівень децентралізації влади; наявний досвід запобігання корупції; політична стабільність; рівень заробітної плати публічних службовців; фрагментарність забезпечення верховенства права; рівень корумпованості в окремих галузях та публічному секторі; ступінь ефективності публічного управління та

компетентності публічних службовців; наявність механізмів запобігання виникненню потенційного конфлікту інтересів; ступінь бюрократизації публічного управління; соціально-культурні особливості. Такий підхід дозволяє виявити історичні, соціальні, культурні та інші причини виникнення та поширення корупції, що в перспективі дозволить сформувати ефективну політику (стратегію) запобігання корупції.

В дисертації докладно обґрунтована кожна з вищезазначених груп, але, наприклад, стосовно ступеню бюрократизації публічного управління, то він істотно впливає на поширення корупційних схем та зменшує ефективність діяльності публічних службовців. Так, за даними опитування публічних службовців, що було проведено науковцями, виявлено, що серед значущих факторів, які ускладнюють функціонування установи, працівники органів виконавчої влади визначили надмірну бюрократизацію (44%), недостатність матеріального стимулювання персоналу (38,2%), а також наявність напруженої політичної кон'юнктури в регіоні (34,3%). Отже, незважаючи на здійснювані реформаційні заходи, бюрократизм продовжує зберігати свою характерну ознаку для органів публічного управління в Україні. Але теорія бюрократії зберігає свою актуальність і може слугувати теоретичним підґрунтям для формування корпусу компетентних, професійних та відданих державній справі посадових осіб, здатних забезпечити наближення системи публічного управління України до європейських стандартів. Водночас, для успішної інтеграції позитивних аспектів бюрократії в публічно-управлінську практику необхідно докласти значних зусиль, спрямованих на запобігання проявам бюрократизму в системі публічного управління.

Що стосується другого запитання. За даними НАЗК у 2024 році в п'ятірку найбільш корумпованих галузей увійшли: будівництво та земельні відносини (44,1% опитаних), державна та комунальна медицина (медичні послуги) та правоохоронні органи – 28,5% опитаних, діяльність сервісних центрів МВС (26,1%) та послуги закладів вищої освіти (25,7%).

РОЗУМ І. О. кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного управління і проектного менеджменту ННІМП ДЗВО «УМО».

1. Як Ви визначаєте правовий статус Національної інспекції інтегрованого антикорупційного контролю і як створення такого органу корелюється із положеннями Закону України «Про центральні органи виконавчої влади»? Тому що, якщо подивитися на норми цього закону, побачимо той факт, що утворення такого органу є спірним, бо в Законі визначені конкретно організаційно-правові норми, відповідно до яких можуть утворюватися центральні органи виконавчої влади.

2. Чи не варто тоді внести зміни в сам Закон України «Про центральні органи виконавчої влади»?

БОГОЛЄПОВА А. В.: Дякую за запитання.

Стосовно першого запитання, то згідно до Закону України «Про центральні органи виконавчої влади», якщо орган виконує контрольну та

наглядову функції, то може бути створений як інспекція. Повноваження Національної інспекції інтегрованого антикорупційного контролю розповсюджуються на всю територію держави. Але стосовно законодавчих нюансів, в роботі цей аспект детально не розглядався. Ми обов'язково звернемо на це увагу і ще раз проаналізуємо законодавство.

Стосовно другого запитання, то зміни в зазначений Закон ми не пропонуємо вносити.

РОЗУМ І. О. кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного управління і проектного менеджменту ННІМП ДЗВО «УМО»: Так, я вважаю, що варто переглянути закон, щоб не виникало суперечностей. Адже при утворенні будь якого органу треба це узгоджувати із законодавчими приписами. І цей Закон визначає організаційно-правові норми утворення управлінських інституцій. Можливо, переглянувши закон, Ви відкоригуєте назву інституції, щоб вона корелювалася із законодавством, чи запропонуєте внести зміни до законодавства, щоб назва інституції відповідала тій формі, яку Ви пропонуєте.

Те ж саме стосується і статусу або спеціального статусу центральних органів виконавчої влади: щоб уникнути дублювання, треба визначитися із змістом статусу органу, який Ви пропонуєте запровадити. Робота складна, бо сама проблема складна.

Другий аспект, який привертає увагу – Ваше визначення «корупції», що стосується діяльності держслужбовців. Вважаю, що у визначенні треба зробити уточнення щодо суб'єктів: розширити це коло, а не обмежувати лише державними службовцями, щоб це відповідало змісту Закону «Про запобігання корупції». Дякую.

БЕРЕЖНА Г. В., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і проектного менеджменту ННІМП ДЗВО «УМО».

1. Четвертим завданням Ви ставите аналіз зарубіжного досвіду. Поясніть, будь ласка, як Ви обирали країни для порівняння зарубіжного досвіду в контексті боротьби з корупцією, які критерії вибору визначалися?

БОГОЛЄПОВА А. В.: Дякую за запитання.

В роботі проаналізовано держави, які відносяться до різних моделей: азійської, латино-американської та європейської, тому відповідно для аналізу було обрані держави, які відносяться до цих моделей. В роботі запропоновано імплементацію окремих механізмів, які є ефективними в конкретній державі. Наприклад, інституційний механізм запозичений із досвіду США і Австралії, організаційно-правовий механізм – із Сінгапуру, Китаю, Японії в частині прийому претендентів на державні посади і перевірки їх на поліграфі. Часто поліграф застосовується в ІТ компаніях, але не такий популярний у сфері публічного управління.

МОРОЗ В. В. кандидат наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління і проектного менеджменту ННІМП ДЗВО «УМО».

1. Ідея створення інтегрованого органу антикорупційного контролю, чи є такий серед країн досвід яких Ви аналізуєте в роботі? Чи це українське ноу-хау?

БОГОЛЄПОВА А. В.: Дякую за запитання. Окремі функціонали такої запропонованої інституції запозичені із зарубіжного досвіду, але для України – це ноу-хау.

МОРОЗ В. В., кандидат наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління і проектного менеджменту ННІМП ДЗВО «УМО».

1. В роботі у Вас наведений досвід Литви, в якій подібний орган функціонує. Чи дійсно це так?

БОГОЛЄПОВА А. В.: Дякую за запитання. Подібний орган є в Литві, але крім контрольної функції, він виконує функцію аналізу корупційних ризиків.

КОВРИГА О. С., кандидат наук з державного управління, доцент, професор кафедри публічного управління і проектного менеджменту ННІМП ДЗВО «УМО».

1. Чи може запропонований Вами державний організаційно-правовий механізм подолати так звану «побутову» або «низову» корупцію?

БОГОЛЄПОВА А. В.: Дякую за запитання.

Це складне питання, оскільки саме такий вид корупції є найскладніший щодо вчинення превентивних заходів. Якщо активізувати просвітницьку діяльність в цьому напрямку, то це беззаперечно відобразиться й на рівні побутової корупції. Для цього НАЗК активно розвиває власну освітню платформу, про що свідчить кількість користувачів, яка у 2024 році зросла вдвічі та налічує понад 216 тисяч користувачів (у 2023 році була 101 тисяча). Варто зауважити, що в дисертаційній роботі проаналізовано просвітницькі механізми в зарубіжних країнах та діяльність НАЗК та НАДС, тобто ці заходи сприятимуть зниженню рівня толерантності до корупції в суспільстві.

МОРОЗ В. В.: Шановні учасники фахового семінару, дозвольте надати слово науковому керівнику кандидату наук з державного управління, доценту, професору кафедри публічного управління і проектного менеджменту **Оксані Анатоліївні Ковтун.**

КОВТУН Оксана Анатоліївна, науковий керівник, кандидат наук з державного управління, доцент, професор кафедри публічного управління та проектного менеджменту ННІМП ДЗВО «УМО»:

Здобувачка Боголепова Аліна Віталіївна має значний досвід роботи у сфері запобігання корупції, про що свідчить її багаторічний досвід роботи в Національному агентстві з питань запобігання корупції з 2016 року. За термін роботи в НАЗК вона обіймала посади спеціаліста у відділі моніторингу виконання антикорупційних програм, відділі захисту викривачів та відділі договірної роботи. Цей різнобічний досвід дозволив їй глибоко усвідомити необхідність удосконалення механізмів запобігання корупції та викликів, що постали під час війни перед антикорупційними органами України.

Професійний шлях розпочала у 2013 році, закінчивши Академію праці і соціальних відносин за спеціальністю «Правознавство», отримавши кваліфікацію магістра з правознавства.

Першим місцем роботи була посада спеціаліста відділу нотаріату Управління з питань нотаріату Головного територіального управління юстиції у місті Києві, де займалась проведенням планових та позапланових перевірок діяльності державних та приватних нотаріусів міста Києва.

У 2015 році продовжила свій професійний розвиток на посаді спеціаліста у сфері реєстрації нормативно-правових актів Міністерства юстиції України, де ключовим завданням була перевірка та реєстрація нормативно-правових актів, поданих державними органами.

В період 2022-2023 років працювала в проєкті Єрмака-Макфола «Санкції проти росії», займалась пошуком осіб, компаній, галузей та державних установ, на які мають бути накладені санкції.

Має подяки від Головного територіального управління юстиції у місті Києві та Національного агентства з питань запобігання корупції.

У 2021 році вступила в аспірантуру ДЗВО «УМО» демонструючи своє прагнення до наукового зростання. За час навчання виконала індивідуальний навчальний план склавши екзамени та заліки за освітніми компонентами, що означені в освітньо-науковій програмі третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», що відповідає Національній рамці кваліфікацій та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261 (зі змінами).

Результати поточної, підсумкової (річної) та заключної атестації підтверджують своєчасність та повноту виконання індивідуального плану аспіранта. Здобувачка проявила себе наполегливою, відповідальною науковицею, вчасно та якісно виконала всі розділи індивідуального навчального плану, відвідувала лекції та семінарські заняття та оволоділа загальнонауковими компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору. За період навчання та практики здобувачка активно брала участь у конференціях, семінарах, тренінгах, вебінарах тощо.

Аліна Віталіївна продемонструвала здатність виявити важливу актуальну проблему, запропонувавши актуальну дослідницьку тему дисертаційної роботи «Державний організаційно-правовий механізм запобігання корупції в Україні». Успішному вирішенню поставленої мети сприяв продуманий алгоритм роботи над дисертаційним дослідженням та наявний досвід роботи в спеціалізованих антикорупційних органах України.

Боголеповою А. В. здобуто необхідні теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі публічного управління та адміністрування.

Освітня-наукова програма виконана здобувачкою в повному обсязі.

Індивідуальний план наукової роботи здобувачки А. В. Боголепової був затверджений рішенням Вченої ради ДЗВО «Університету менеджменту освіти». Призначено науковим керівником О. А. Ковтун, кандидата наук з державного управління, доцента. Індивідуальний план наукової роботи виконаний в повному обсязі, про що свідчить підготовлена здобувачкою дисертаційна робота та наукові публікації.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до зведеного плану науково-дослідної роботи Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України і пов'язано із напрямом планових досліджень кафедри публічного управління і проектного менеджменту в рамках науково-дослідної теми: «Трансформація публічного управління розвитком соціального, економічного, політичного та людського потенціалів суспільства і держави». Державний реєстраційний номер 0120U105398.

Тему дисертаційної роботи затверджено Вченою радою ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (протокол №13 від 21.12.2021 р.).

За результатами дисертаційного дослідження здобувачкою опубліковано 11 друкованих праць, із них – 10 одноосібні (з яких 4 – у провідних наукових фахових виданнях України, що входять до категорії «Б», 7 – в збірниках, матеріалах конференцій). Кількість публікацій відповідають встановленим вимогам до рівня наукової кваліфікації здобувачки.

Текст дисертаційної роботи викладено грамотною, науковою літературною мовою, логічно та послідовно. Структура дисертації, мова та стиль викладення відповідають вимогам, щодо оформлення дисертацій доктора філософії. Застосована в роботі наукова термінологія є загальноновизнаною, стиль викладення результатів теоретичних і практичних досліджень, нових наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечує доступність їх сприйняття та використання. В цілому дисертаційна робота є закінченою науковою працею, що відповідає вимогам спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування.

Основні положення та результати дослідження є самостійним внеском автора щодо удосконалення державного організаційно-правового механізму

запобігання корупції Україні. Дисертаційну роботу А.В. Боголепової було перевірено на академічний плагіат за допомогою ліцензійної програми.

Отже, дисертаційна робота аспірантки А.В. Боголепової на тему «Державний організаційно-правовий механізм запобігання корупції в Україні» становить цілісну, завершену наукову працю, в якій досягнута окреслена мета, вирішені поставлені завдання. Робота відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами) і може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Дякую за увагу!

Рецензент - МОРОЗ Володимир Васильович кандидат наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та проектного менеджменту ННІМП ДЗВО «УМО»:

Актуальність теми дослідження зумовлюється тим, що корупція в Україні залишається одним із найбільших викликів на шляху до побудови правової, демократичної та соціальної держави. Незважаючи на прийняття низки нормативно-правових актів і створення спеціалізованих антикорупційних інституцій, ефективність функціонування державного організаційно-правового механізму запобігання корупції потребує подальшого удосконалення. У цьому контексті наукове осмислення зазначеної проблематики є вкрай необхідним для формування дієвих підходів до протидії корупційним проявам та посилення інституційної спроможності держави у цій сфері. Проведений аналіз наукових джерел дозволив виокремити низку суперечностей, які підтвердили актуальність проведеного дослідження.

Дисертаційне дослідження А.В. Боголепової має зв'язок з науковими програмами, планами, темами та виконано відповідно до плану наукових досліджень Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» за темою «Трансформація публічного управління розвитком соціального, економічного, політичного та людського потенціалів суспільства і держави» (номер державної реєстрації № 0120U105398), в межах якої автором обґрунтовано та розроблено концептуальну модель антикорупційного контролю держави як базису забезпечення ефективного функціонування державного організаційно-правового механізму.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в уточненні та розвитку теоретико-методологічних засад, а також у формуванні практичних рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності державного організаційно-правового механізму запобігання корупції в Україні.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості їх застосування для оптимізації державного організаційно-правового механізму запобігання корупції. Запропоновані теоретичні засади, висновки та рекомендації вже знайшли своє відображення у практичній діяльності

відповідних органів та інституцій, що підтверджується відповідними довідками впровадження а саме: Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», ГО «Аналітичний центр «Інститут законодавчих ідей», ГО «Фундація інституційного розвитку»

Основні положення і висновки дисертації представлено у чотирьох наукових виданнях, що входять до переліку фахових видань, затверджених МОН України, семи публікаціях у матеріалах науково-практичних конференцій.

Робота перевірена за допомогою автоматизованої системи StrikePlagiarism, яка підтвердила відсутність академічного плагіату.

Таким чином, відповідність дисертаційного дослідження чинним вимогам не викликає сумнівів. Акцентуємо, що під час оцінки змісту і ступеня завершеності роботи, з'ясовано, що стан розв'язання зазначеної наукової проблеми та обґрунтування отриманих результатів відповідає чинним вимогам до написання дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, зокрема галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження А. В. Боголєпової, звертаємо увагу на деякі дискусійні питання:

1. Вважаємо, що в розділі 3 доцільним стало б схематичне відображення інституційного механізму взаємодії антикорупційних органів та удосконалення схематичного зображення пропонованої дисертанткою моделі антикорупційного контролю держави.

3. В контексті деталізації варто звернути увагу на вплив інституту префектів щодо розподілу антикорупційних механізмів: чи будуть префекти впливати на механізми запобігання корупції, чи є вже напрацювання в даному напрямі на рівні законодавства, а що варто вдосконалити.

4. В контексті досліджуваної тематики варто звернути увагу і на захист викривачів корупції в Україні, що регулюється низкою законодавчих актів, спрямованих на забезпечення їхньої безпеки, правового захисту та підтримки.

Висловлені зауваження носять рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного А. В. Боголєповою дисертаційного дослідження.

На підставі проведеного аналізу можна стверджувати, що дисертація А. В. Боголєпової на тему «Державний організаційно-правовий механізм запобігання корупції в Україні», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», є цілісним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, має наукову новизну, теоретичну та практичну цінність, є актуальним. За змістом, якістю, обсягом, повнотою викладення основних результатів, які є достовірними, можна зробити висновок, що дисертація А. В. Боголєпової відповідає вимогам МОН України, зазначеним у Постанові КМУ №44 від 12.01.2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової

установи про присудження ступеня доктора філософії» і може бути рекомендована до захисту на здобуття ступеня доктора філософії галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»..

У обговоренні дисертаційного дослідження брали участь:

ДЕГТЯРЬОВА Ія Олександрівна доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління та проектного менеджменту ННІМП ДЗВО «УМО»:

Шановні колеги, хочу зазначити, що при уважному вивченні дисертаційної роботи здобувачки мною зроблено висновок про те, що робота відповідає вимогам, які ставляться до робіт здобувачів ступеня доктора філософії.

На що звернула увагу: варто відкоригувати наукове завдання дисертації – воно співзвучне меті.

Концептуальну модель антикорупційного контролю держави варто допрацювати: уважно проаналізуйте методи, оскільки повинні бути більш детально описано методи громадського контролю; розкрийте принципи, додайте інструментарій та все це необхідно структурувати на рисунку 3.1. У дисертаційній роботі у Вас все це описано, але повинно бути відображено і в схемі моделі. Це впливає на новизну дисертації.

У цілому я роботу Боголепової Аліни Віталіївни підтримую, вважаю, що вона може бути рекомендована до захисту.

АНТОНОВА Л. В. , доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри обліку та аудиту Чорноморського економічного університету імені Петра Могили.

Шановні колеги, тема Аліни Віталіївни – саме та, що неоднозначно сприймається в суспільстві. Більшість населення вважають, що корупція займає перше місце в контексті війни. Але повідомляти про факти корупції готові лише 10% - це ті, хто є найманими працівниками і найбільш проінформовані про наявність вже згадуваного інституту викривачів, і лише 7% громадян із загальної кількості респондентів останніх соціологічних досліджень висловилися за готовність заявити про факт корупції. Тобто, всіх ця проблема не влаштовує, але протидіяти цьому відкрито мало хто готовий. Що варто зазначити: більш активну позицію має молодь, яка у своїй свідомості та підсвідомості не має корупційного досвіду. Населення більш зрілого віку активну позицію в протидії корупції не готове прийняти. На ці питання варто було б звернути увагу і більш ширше представити результати соціологічних досліджень, додати в роботу динаміку рейтингового позиціонування України в антикорупційному індексі.

Раджу проаналізувати антикорупційні звіти Вищого антикорупційного суду, бо звертає на себе увагу відсоток винесення вироків – близько 1%. Протиріччя в проведенні опитувань полягає в тому, що з корупцією має справу незначний відсоток громадян, але значно більша кількість громадян

виступають проти корупції. Це свідчить, про «мутовану» позицію сприйняття через ЗМІ фактів корупції в резонансних справах, де акцент іде на подію, а не кінцевий результат - понесення покарання (йде викривлення ситуації).

Показовим є той факт, що за 10 років реалізації антикорупційної стратегії, за рахунок цифрових технологій (Prozorro, Дія, Є-декларування, створення онлайн платформ), рівень доброчесності та прозорість комунікації влади з суспільством значно покращився. І це я рекомендую Вам, Аліно Віталіївно, відобразити в роботі.

Підтримую думку В. В. Мороза щодо інституту викривачів в контексті досліджуваної тематики та щодо представлення інституційного механізму, оскільки в роботі присутній «організаційно-правовий» вектор. Пункт 2.2. «Організаційний механізм» говорить про базові організаційні інституції, їх шість. У даному русі потрібно подумати, як в дисертації представити блок діючих інституцій, і це потрібно робити обережно, бо функціонал органу, який ви пропонуєте сильно корелюється зі статусом НАЗК, а конкурувати з такою потужною установою, яка вже функціонує, досить складно. Потрібно бути обережною з резонансними пропозиціями. Раджу представити схеми в додатках, натомість підсилити роботу аналітичним матеріалом.

Вважаю, що робота актуальна і відповідає всім вимогам та може бути рекомендованою до захисту.

ПЕТРОСЬ О. М. , доктор наук з державного управління, професор завідувач відділу дослідницької діяльності Інституту вищої освіти НАПН України.

Шановні учасники фахового семінару, хочу зазначити, що вбачається авторський стиль дисертантки і цікавим є висвітлення зарубіжного досвіду. Відзначаю публікаційну активність дисертантки, авторка активно презентувала результати дослідження. Звертає увагу і впровадження, але воно відбулося в громадських організаціях, а створити Ви пропонуєте державний орган. Бажано було б підкріпити свою позицію довідкою з НАЗК чи іншої державної установи, це б давало менше приводів до запитань.

Звертаю увагу на зміст дисертації. Тема «Державний організаційно-правовий механізм запобігання корупції в Україні», але державний сектор розглядається лише в розділі 3. Перші два розділи – дослідження організаційно-правового механізму. Потрібно переглянути це, бо державний механізм має бути досліджений і з теоретичної точки зору.

У першому розділі забагато теоретичних аспектів і недостатньо уваги приділено організаційним і правовим аспектам усього державного механізму про який Ви говорите. Мені не вистачило цього в контексті євроінтеграційних цілей, бо сьогодні держава працює над адаптацією законодавства до стандартів ЄС, оскільки Україна перебуває на другому етапі вступу в ЄС і цей аспект має бути відображений більш повно.

Варто звернути увагу, що наша держава знаходиться у стані війни, це також авторці потрібно враховувати в дисертації. Зверніть увагу на міжнародні стандарти антикорупційної політики і напрацьовані європейські

стандарти, що дасть можливість виокремити чіткі завдання саме для України щодо удосконалення цього організаційно-правового механізму. Приділіть увагу Угоді України з ЄС: яким чином Ваші пропозиції корелюються із зобов'язаннями і завданнями, що виписані в цьому документі, також проаналізуйте Матрицю реформ: як це пов'язано із запобіганням корупції.

Звертаю увагу на філософію Вашого дослідження: є поняття «нульова толерантність до корупції» – необхідність проводити активну просвітницьку діяльність одночасно з реалізацією антикорупційних заходів, що описані в проєкті Антикорупційної стратегії. Варто переглянути правильність виписаних факторів, що сприяють поширенню корупції. Виписані Вами родзинки в роботі корелюються з міжнародною законодавчою базою, але ми повинні продемонструвати не «містечковість» вирішення проблеми корупції, а наш вектор на вироблення державного стандарту запобігання корупції в контексті європейських норм.

Хочу звернути увагу присутніх, що робота заслуговує на підтримку і думаю, що озвучені пропозиції будуть розглянуті дисертанткою не лише в роботі, а й в практичній діяльності. Роботу підтримую й рекомендую до захисту.

ІВАНОВА Т. В. доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри регіональної політики КНУ ім. Тараса Шевченка.

Корупція – це індекс невирішених проблем, тобто обрана дисертанткою тема є масштабною та чутливою, а її реалізація в сучасних умовах ускладнена. Вона має певний міжнародний вимір, оскільки масштаби корупції в Україні є предметом значного обговорення на глобальному рівні. А у контексті післявоєнного відновлення країни, дослідження цієї теми підтверджує актуальність. Слід підкреслити її сучасність, пролонгованість у часі, потенціал для генерування нових знань та практичну спрямованість.

Робота Аліни Віталіївни підтверджується обґрунтованістю вихідних позицій, системним підходом і аналізом теоретичного матеріалу, прослідковується практикоорієнтованість роботи. Є виявлені закономірності причинно-наслідкових зв'язків. Але необхідно звернути увагу на реальні дані та потреби, їх треба висвітлити. Чітко треба виписати інструментарій. Добре виписані методи в роботі. На наш погляд, необхідно відкоригувати новизну, допрацювати модель і понятійний апарат. Зауважу, щодо позиції авторки в контексті виділення факторів, що сприяють поширенню корупції, є доречним. Мені зрозуміла основна ідея роботи. Важлива роль громадськості, її треба більш чітко прописати. В роботі можливо б було більш детально виписати, як ідентифікувати корупційні ризики в публічному управлінні. Нормативно-правове регулювання потребує більшої чіткості і розмежовувати в цьому контексті потрібно регулювання і управління. Увагу необхідно приділити такому механізму, як соціальна партисипація.

Але видно наукову зрілість здобувачки, що мені імпонує, є наукова коректність, логічний виклад матеріалу, напрацьовані висновки і

рекомендації. Роботу можна вважати завершеною. Я підтримую дисертацію Аліни Віталіївни, рекомендую до захисту.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Аліни Віталіївни БОГОЛЄПОВОЇ на тему: «Державний організаційно-правовий механізм запобігання корупції в Україні», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Протидія корупції в Україні є надзвичайно важливою для посилення інституційної спроможності держави та утвердження принципу верховенства права, що лежить в основі сталого розвитку країни та її поступу на шляху європейської інтеграції. Зниження рівня корупції сприятиме раціональному використанню державних ресурсів, покращенню інвестиційного клімату та зростанню довіри суспільства до органів влади - що є особливо актуальним у період війни та майбутнього відновлення країни.

Згідно з результатами дослідження, проведеного Національним агентством з питань запобігання корупції (НАЗК), українці визначають корупцію однією з найбільш серйозних загроз для держави, поступаючись за значущістю лише збройній агресії з боку рф.

Орієнтація України на євроінтеграцію зумовлює необхідність приведення антикорупційної політики у відповідність до стандартів Ради Європи. Це вимагає від держави створення ефективного організаційно-правового механізму запобігання корупційним проявам, що, зокрема, включає адаптацію та впровадження найкращих зарубіжних практик. Особлива увага при цьому має приділятися політичним, правовим, інституційним і функціональним аспектам боротьби з корупцією, які продемонстрували ефективність у розвинених європейських країнах.

Водночас, попри значний науковий внесок вітчизняних і зарубіжних дослідників, в умовах воєнного стану та стрімких суспільних трансформацій, що впливають на функціонування української держави та її інституцій, проблема запобігання корупції потребує подальшого вивчення. Зокрема, виникає нагальна потреба в удосконаленні державної антикорупційної політики шляхом розробки ефективного організаційно-правового механізму та відповідних інструментів його реалізації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Дисертацію виконано згідно з планом науково-дослідних робіт ДЗВО «Університет менеджменту освіти» в рамках теми: «Трансформація публічного управління розвитком соціального, економічного, політичного та людського потенціалів суспільства і держави» (номер державної реєстрації №

0120U105398), в межах якої автором обґрунтовано та розроблено концептуальну модель антикорупційного контролю держави як інструменту забезпечення ефективного функціонування державного організаційно-правового механізму.

Мета дослідження — обґрунтування теоретико-методологічних положень та розроблення практичних пропозицій щодо вдосконалення державного організаційно-правового механізму запобігання корупції в Україні

Завдання дослідження:

1. Розвинути понятійно-термінологічний апарат дослідження щодо організаційно-правового механізму запобігання корупції;
2. Обґрунтувати елементи концептуалізації державної політики запобігання корупції задля забезпечення більш високого рівня її ефективності;
3. Систематизувати фактори, що впливають на поширення корупції;
4. Узагальнити і проаналізувати зарубіжний досвід запобігання корупції в контексті перспективності його застосування в Україні;
5. Розробити та обґрунтувати концептуальну модель антикорупційного контролю держави;
6. Удосконалити інституційну складову державного організаційно-правового механізму щодо реалізації функції антикорупційного контролю;
7. Розробити практичні рекомендації щодо напрямів підвищення ефективності функціонування державного організаційно-правового механізму запобігання корупції в Україні.

Об'єкт дослідження — система запобігання корупції в державному управлінні.

Предмет дослідження — державний організаційно-правовий механізм запобігання корупції в Україні.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною базою дисертаційного дослідження стали загальнонаукові методи та підходи, а саме: *методи узагальнення, аналізу та синтезу* — проведено аналіз теоретико-методологічних аспектів дисертаційної роботи; *методи системного, історико-еволюційного та ретроспективного аналізів, теоретичного та логічного узагальнення* використано при узагальненні проведених досліджень й отриманих результатів; *компаративний аналіз* використано при дослідженні зарубіжного досвіду запобігання корупції в розрізі правового та організаційного аспектів; *системний, компетентісний, структурний та процесний підходи* застосовані для розвитку понятійно-термінологічного апарату щодо формування державної політики та державного організаційно-правового механізму запобігання корупції; *інституціональний метод*, а також методи узагальнення, порівняння, аналізу та синтезу використано при аналізі законодавчого забезпечення правового механізму та особливостей організаційного механізму запобігання корупції в Україні; на системному підході із застосуванням *функціонально-параметричного аналізу та методів групування й аналогій* ґрунтується групування факторів поширення корупції; *системний та функціональний підходи, а також структурно-логічний метод*

використано при розробці концептуальної моделі антикорупційного контролю держави.

Наукова новизна й теоретичне значення дисертаційного дослідження А. В. Боголепової полягає в отриманні нових науково обґрунтованих результатів, які вирішують конкретне наукове завдання – удосконалення державного організаційно-правового механізму запобігання корупції в Україні на основі новітніх теоретико-методологічних підходів, європейських стандартів та світових тенденцій в антикорупційній сфері.

Вперше розроблено концептуальну модель антикорупційного контролю держави як базисної складової державного організаційно-правового механізму, сформованої на основі інституціонального підходу, яка передбачає комплексність державних дій у пріоритетних сферах щодо організації попередження, виявлення та протидії корупційним правопорушенням та іншим протиправним діям, оцінювання системи ефективності запобігання корупції, аналіз управлінських рішень стосовно нейтралізації корупційних ризиків для формування об'єктивного судження про стан результативності політики запобігання корупції; дана модель забезпечує підвищення ефективності дій держави у співпраці з громадськими організаціями з використанням комплексу запропонованих принципів, методів та інструментів

Удосконалено:

- систематизацію елементів концептуалізації державної політики запобігання корупції задля забезпечення більш високого рівня її ефективності за критеріями, що відрізняються від існуючих тим, що враховують суб'єктів всіх рівнів, особливості їх впливу та функціонування: суб'єкт (державна, муніципальна, відомча, корпоративна, незалежна (публічна, громадська), спільна); опосередкованість впливу (пряма, непряма, змішана); основну функцію інститутів політики (координаційна або розподільча); доступ до інформації (прозора, закрита, кулуарна), масштаб (системна, елементарна); наявність інституційного середовища (дискреційна, недискреційна); компонент інституту (вдосконалення правил, посилення механізму примусу до виконання);

- групування факторів, що впливають на поширення корупції, що на відміну від інших, базується на детермінантному підході, зокрема, пропонуються такі групи факторів-детермінант, як: рівень децентралізації влади; наявний досвід запобігання корупції; політична стабільність; рівень заробітної плати публічних службовців; фрагментарність забезпечення верховенства права; рівень корумпованості в окремих галузях та публічному секторі; ступінь ефективності публічного управління та компетентності публічних службовців; наявність механізмів запобігання виникненню потенційного конфлікту інтересів; ступінь бюрократизації публічного управління; соціально-культурні особливості, що дозволяють виявити історичні, соціальні, культурні та інші причини виникнення та поширення корупції;

– інституційну складову державного організаційно-правового механізму щодо реалізації функції антикорупційного контролю, що на відміну від існуючої, включатиме новостворену спеціалізовану інституцію, Національну інспекцію інтегрованого антикорупційного контролю як центрального органу виконавчої влади, яка виконуватиме контрольну, координуючу, аналітичну та методологічну функції у сфері запобігання корупції, що дозволить подолати дублювання повноважень між існуючими спеціалізованими антикорупційними інституціями, зменшити міжвідомчу конкуренцію, підвищити результативність запобіжних заходів та забезпечити цілісність системи антикорупційного контролю на рівні держави.

Набули подальшого розвитку:

– понятійно-термінологічний апарат для формування державної політики та організаційно-правового механізму запобігання корупції, зокрема: *«державний організаційно-правовий механізм запобігання корупції»*, який на відміну від існуючих, ґрунтується на системному, структурному та процесному підходах, що дозволило інтерпретувати його як комплекс взаємопов'язаних організаційних структур (суб'єктів), нормативно-правових актів, процедур, інструментів і методів, які у взаємозв'язку забезпечують ефективну реалізацію державної політики у сфері запобігання корупції, де держава в особі органів публічної влади виступає об'єктом управління; *«корупція»*, що з точки зору інтегрованого підходу, трактується як складне соціально-економічне явище, де публічні службовці з умислом отримують вигоду для себе та третіх осіб, зловживають своїми повноваженнями задля отримання додаткової винагороди в матеріальній чи будь-якій іншій формі на шкоду інтересам держави та суспільства; *«запобігання корупції»*, спираючись на системний та компетентісний підходи, визначено як цілеспрямована, системно організована діяльність уповноважених суб'єктів, яка ґрунтується на професійних компетентностях, етичних стандартах і правових нормах, та спрямована на ідентифікацію, мінімізацію і усунення причин, умов і можливостей виникнення корупційних проявів у публічному та приватному секторах;

– знання про факти, які розкривають новітні світові тенденції формування та ефективного функціонування державного організаційно-правового механізму запобігання корупції, що на відміну від раніше відомих фактів (відкритість, прозорість, підзвітність, верховенство права та інші), стосуються механізмів запобігання корупції, зокрема це інституційний механізм із можливістю створення нової спеціалізованої антикорупційної інституції з функцією антикорупційного контролю; організаційно-правовий механізм щодо прийому на публічну службу; мотиваційні механізми запобігання корупційним проявам на публічній службі та розвитку доброчесності; механізм цифровізації, який сприятиме удосконаленню системи електронного врядування, забезпечить доступність, інклюзивність електронних публічних послуг і проведення моніторингу ефективності та результативності інструментів запобігання корупції; просвітницький механізм для формування нульової толерантності в суспільстві до корупції; контрольний державний механізм запобігання корупції.

Практичне значення. У 2024–2025 навчальному році у ДЗВО «Університет менеджменту освіти» було впроваджено результати дисертаційного дослідження А. В. Боголепової щодо уточнення понятійно-термінологічного апарату в межах освітніх компонентів «Публічна політика та врядування» та «Антикорупційна політика та запобігання корупції в публічному управлінні». Зокрема, було використано авторські трактування ключових понять, серед яких: «корупція» — як складне соціально-економічне явище, що включає зловживання публічними повноваженнями з метою отримання вигоди; «запобігання корупції» — як системно організована діяльність уповноважених суб’єктів, орієнтована на усунення причин та умов корупційних проявів; «державний організаційно-правовий механізм запобігання корупції» — як цілісна система організаційних, нормативних та процедурних елементів, що забезпечують реалізацію антикорупційної політики держави. Зазначені положення впроваджено в навчальний процес з метою підвищення якості фахової підготовки у сфері публічного управління.

Розроблена дисертанткою концептуальна модель антикорупційного контролю держави як інструмент ефективного функціонування організаційно-правового механізму запобігання корупції впроваджена в освітній процес під час викладання дисципліни «Антикорупційна політика та запобігання корупції в публічному управлінні» (довідка про впровадження від 26.09.2024 р. № 01-02/605). На відміну від існуючих підходів, модель ґрунтується на комплексному аналізі, попередженні та виявленні корупційних ризиків, оцінці ефективності управлінських рішень, формуванні індикаторів моніторингу, проведенні антикорупційної експертизи, публічному обговоренні результатів контролю й ініціюванні коригувальних заходів.

Результати дослідження були використані громадською організацією «Аналітичний центр “Інститут законодавчих ідей”» під час формування системи показників для оцінки ефективності реалізації антикорупційної політики. Крім того, ГО «Фундація інституційного розвитку» застосувала розроблені підходи для удосконалення механізмів громадського контролю за діяльністю органів державної влади. Зокрема, проведено аналітичне оцінювання ефективності існуючих превентивних заходів, на основі якого підготовлено практичні рекомендації щодо підвищення прозорості, доброчесності та підзвітності публічної влади на національному й місцевому рівнях.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою роботою, в якій викладені авторські розробки з удосконалення державного організаційно-правового механізму запобігання корупції в Україні. Наукові положення, узагальнення, висновки та рекомендації отримані самостійно. У статті Боголепова А. В., Ковтун О. А. Актуальні проблеми подолання корупції в умовах війни та поствоєнний період. *Літопис Волині*. 2022. № 27. С. 251-256. Здобувачкою надано пропозиції щодо напрямів антикорупційної політики, реалізація яких дозволить знизити корупційні

ризиків у поствоєнний період, забезпечити прозорість діяльності органів державної влади та підвищити рівень довіри до них.

Дотримання академічної доброчесності. У процесі підготовки дисертаційного дослідження було забезпечено дотримання принципів академічної доброчесності, зокрема самостійності виконання наукової роботи, належного оформлення використаних джерел, недопущення плагиату та інших порушень етичних норм.

З метою перевірки оригінальності тексту дисертації здійснено комп'ютерний аналіз за допомогою ліцензованої системи StrikePlagiarism, за результатами якого підтверджено відсутність неправомірних запозичень та відповідність академічним стандартам.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертаційної роботи були висвітлені у доповідях на міжнародних науково-практичних конференціях «Наука і молодь – 2022: пріоритетні напрями глобалізаційних змін» (м. Київ, 2022 р.), «Наука і молодь – 2023: пріоритетні напрями глобалізаційних змін» (м. Київ, 2023 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції за міжнародною участю «Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні» (м. Київ, 2022 р.), «Актуальні проблеми сучасної науки: теоретичні та практичні дослідження молодих учених» (м. Полтава, 2023 р.), «Актуальні проблеми сучасної науки: теоретичні та практичні дослідження молодих учених» (м. Полтава, 2024 р.), «Наука і молодь – 2024: пріоритетні напрями глобалізаційних змін» (м. Київ, 2024 р.), «Інноваційні методи управління економікою в умовах цифровізації бізнесу» (м. Київ, 2024 р.).

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження здобувачкою опубліковано 11 друкованих праць, із них – 10 одноосібні (з яких 4 – у провідних наукових фахових виданнях України, що входять до категорії «Б», 7 – в збірниках, матеріалах конференцій). Кількість публікацій відповідають встановленим вимогам до рівня наукової кваліфікації здобувачки.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, які відображають основні наукові результати дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України:

(які входять до переліку МОН)

1. Боголепова А. В., Ковтун О. А. Актуальні проблеми подолання корупції в умовах війни та поствоєнний період. *Літопис Волині*. 2022. № 27. С. 251-256. DOI: <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2022.27.41> *(Особистий внесок: надано пропозиції щодо напрямів антикорупційної політики, реалізація яких дозволить знизити корупційні ризики у поствоєнний період, забезпечити прозорість діяльності органів державної влади та підвищити рівень довіри до них).*

2. Боголепова А. В. Сутність, основні принципи, форми та функції антикорупційної політики держави. *Державне будівництво* : зб. наук. праць ;

електронний ресурс. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2024. № 1 (35). С. 335-343. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2024-1-25>

3. Боголепова А. В. Сутність, засади та особливості антикорупційного контролю держави. *Київський економічний науковий журнал*. 2024. № 6. С. 7-11. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-6-1>

4. Боголепова А. В. Фактори поширення корупції в органах державної влади України: аналіз та особливості. *Вісник післядипломної освіти: зб. наук. праць*. Серія «Соціальні та поведінкові науки; Управління та адміністрування» / НАПН України ДЗВО «Університет менеджменту освіти»; голов. ред. І Дунаєв; редкол.: Л. Антонова [та ін.]. Київ: Юстон, 2024. Вип. 30(59). С. 169-182. DOI: [https://doi.org/10.58442/3041-1858-2024-30\(59\)-169-182](https://doi.org/10.58442/3041-1858-2024-30(59)-169-182)

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

Публікації в інших наукових виданнях та матеріалах науково-практичних конференцій

5. Боголепова А. В. Шляхи підвищення ефективності механізмів запобігання корупції в публічному управлінні. *Інноваційні методи управління економікою в умовах цифровізації бізнесу* : зб. матеріалів конференції (м. Київ, 10 жовтня 2024 р.) / ред. кол.: І. А. Семенець-Орлова (гол. ред.), І. І. Каліна (заст. гол. ред.), Ю. В. Мазур (упоряд. і відп. ред.) та ін. Київ: Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2024. С. 56-59.

6. Боголепова А. В. Заходи органів державної влади щодо подолання корупції у поствоєнний період. *Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. у трьох томах, м. Київ, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 15-28 квітня 2022 р.; ред. колегія : І. О. Дегтярьова, В. С. Куйбіда, П. М. Петровський та ін., уклад. Т. О. Мельник. Т. 3. К. : ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. С. 108-110.

7. Боголепова А. В. Зміни системи публічного управління в умовах війни та поствоєнний період. *Наука і молодь – 2022: пріоритетні напрями глобалізаційних змін*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (м. Київ, 17 травня 2022 р.). К.: Навчально-науковий інститут менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти», 2022. С. 343-345

8. Боголепова А. В. Транспарентність та відкритість владних процесів як засіб боротьби з корупцією в Україні. *Наука і молодь – 2023: пріоритетні напрями глобалізаційних змін*: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених 14 квітня 2023 р. К.: ДЗВО «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України, 2023. С. 409-411.

9. Боголепова А. В. Роль інформаційних технологій у запобіганні корупції в публічному управлінні: можливості та виклики. *Актуальні проблеми сучасної науки: теоретичні та практичні дослідження молодих*

учених: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Полтава, 26 – 27 квітня 2023 р. Полтава, 2023. С. 300-302.

10. Боголєпова А. В. Рівень корупції в Україні: аналіз та особливості. *Наука і молодь – 2024: пріоритетні напрями глобалізаційних змін*: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених 17 квітня 2024 р. К.: ДЗВО «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук, 2024. С. 493-498.

11. Боголєпова А. В. Єдиний портал повідомлень викривачів. *Актуальні проблеми сучасної науки: теоретичні та практичні дослідження молодих учених*: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Полтава, 14-15 травня 2024 р. С. 381-383.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації (українською та англійською мовами), вступу, трьох розділів з висновками до кожного, загальних висновків, списку використаних джерел (247 найменувань, із них – 54 англійською мовою) та додатків. Загальний обсяг дисертації складає 263 сторінки, основний зміст роботи викладений на 210 сторінках. Робота містить 5 таблиць, 8 рисунків.

Характеристика особистості здобувача. Боголєпова Аліна Віталіївна у 2013 році закінчила Академію праці і соціальних відносин за спеціальністю «Правознавство», здобувши кваліфікацію магістра. У 2021 році вступила до аспірантури ДЗВО «Університет менеджменту освіти» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». Упродовж навчання повністю виконала індивідуальний план, успішно склавши всі необхідні іспити й заліки, брала активну участь у наукових заходах. Здобувачка проявила себе як відповідальна, цілеспрямована науковиця з глибоким розумінням предмета дослідження. Вона має фахову підготовку та значний практичний досвід у сфері запобігання корупції, зокрема завдяки роботі в Національному агентстві з питань запобігання корупції з 2016 року, де обіймала низку посад у профільних підрозділах. Різнобічний професійний досвід дозволив їй глибоко усвідомити актуальні проблеми антикорупційної політики, особливо в умовах воєнного стану. Обрана тема дисертації «Державний організаційно-правовий механізм запобігання корупції в Україні» відображає як її професійний досвід, так і актуальні запити суспільства щодо ефективної антикорупційної політики.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація виконана фаховою українською мовою, текстове подання матеріалу відповідає стилю науково-дослідної літератури. Дисертація відповідає нормативним положенням.

Загальний висновок щодо відповідності дисертації нормативним положенням. Зміст дисертації відповідає галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Результати голосування щодо рекомендації до захисту дисертації Аліни Віталіївни Боголепової

«За» – 19

«Проти» – немає

«Утримались» – немає

У результаті попередньої експертизи дисертації Аліни Віталіївни Боголепової і повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Аліни Віталіївни БОГОЛЕПОВОЇ на тему: *«Державний організаційно-правовий механізм запобігання корупції в Україні»*.

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Аліни Віталіївни БОГОЛЕПОВОЇ відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами).

3. Рекомендувати дисертацію Аліни Віталіївни БОГОЛЕПОВОЇ на тему: *«Державний організаційно-правовий механізм запобігання корупції в Україні»*, до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Головуючий засідання:

Завідувач кафедри публічного управління і проектного менеджменту ННІМП ДЗВО «УМО»,
к.держ.упр., доцент

Володимир МОРОЗ

Секретар засідання:

доцент кафедри публічного управління і проектного менеджменту ННІМП ДЗВО «УМО»,
к.е.н., доцент

Підпис

ЗАСВІДЧУЮ:

Нач. від. роботи з персоналом

Галина БЕРЕЖНА